

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Снежанка Костадинова Овчарова,
Кат., „Администрация и управление“, факултет „Социални стопански и компютърни науки“,
Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“

за дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“
в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки,
ПН 3.7 "Администрация и управление", докторска програма „Организация и управление
извън сферата на материалното производство“

На тема: **КОМПЕТЕНТНОСТЕН ПРОФИЛ НА УЧИТЕЛЯ – МЕНИДЖЪР
В ОБРАЗОВАТЕЛНАТА ИНСТИТУЦИЯ**

с автор: **РУМЯНА ВЕСЕЛИНОВА СТАНЕВА**

научен ръководител: проф. д-р Велислава Николаева

Настоящото становище е изготвено съгласно заповед на Ректора на ВСУ
„Черноризец Храбър“ - № 76 от 15.02.2024.

I. Общо представяне на дисертационния труд:

Дисертацията е в обем от 239 страници и в структурно отношение включва: увод, изложение в три глави с по три параграфа, заключение, научни приноси, списък с публикации по темата на дисертационния труд, списък на използваните съкращения, списък на използваната литература и едно приложение. Основният текст съдържа 9 таблици и 57 фигури. Библиографията обхваща 148 заглавия на български, английски, френски, испански и португалски език, както и списък с електронни ресурси, които са цитирани коректно в текста.

Заглавията, включени в библиографската справка на дисертацията показват, че докторантката е запозната много добре с литературата и нормативната база в изследваната област на образованието, което ѝ позволява да разкрива нерешените проблеми, да систематизира и извежда решения.

II. Оценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Актуалност на разглежданите проблеми в дисертационния труд. Изборът на тема е мотивиран от личния опит на докторанта като гимназиален учител. Много убедително е представена значимостта на темата – по-високи изисквания към компетентността на преподавателя, поради промяна на модела на преподаване, предизвикан от ускореното технологично, икономическо развитие и съобразен с когнитивните особености на съвременните поколения.

Структурата на дисертационния труд е логически последователна. В увода на дисертацията авторката е дефинирала точно и ясно **обекта на изследване** – „*управлението на класа (УК) в контекста на съвременните тенденции в образованието, актуалните образователни цели и особеностите на съвременното информационно общество*“ и **предмета на изследването** си – „*компетентностния профил на учителя (КТУ), необходим*

за оптимални управленски въздействия с цел резултатно протичане на учебния процес и удовлетворение на всички заинтересовани страни.“

Личният опит на докторанта и задълбоченият анализ на научните и нормативни източници са ѝ позволили да открие **изследователския проблем**, който „произтича от установеното несъответствие между образователната реалност и актуалните образователните приоритети“ в условия на масова на масова дигитализация и „неприложимостта на някои от познатите аналогови методики на преподаване и оценяване към актуалните потребности и особености на учениците, поради което учителите изпитват трудности да задържат вниманието на учениците.“

Издигната е **авторова теза**: „Устойчивото, ефективно и ефикасно управление на системата клас, съответстващо на променяща се реалност, може да се постигне посредством добре обосновани изисквания към компетентностния профил на учителя и подходящо обучение не само в хода на изграждане на бъдещите учители (бакалавърска и магистърска степен), а и след това, чрез обучения „през целия живот“. Акцент следва да бъде поставен върху формирането, поддържането и надграждането на управленските компетентности на учителя като предпоставка за резултатно и целенасочено въздействие върху системата клас.“

Ясно и точно е формулирана **целта на дисертацията** – „да се разработи визия за концептуален модел за идентифициране и формиране на компетентности у учителите, способстващи за оптималното управление на образователния процес в класната стая“. Представени задачите за нейното реализиране, съответстващи на етапите на изследователския процес.

Докторантката е дефинирала много ясно ограниченията на своето изследване.

В увода на дисертацията е представена и методологията на изследване, която осигурява получаването на достоверни резултати.

Първа глава „Управлението на класната стая като функция от управленски и педагогически компетенции“ е посветена на обзор и анализ на специализираната литература за мениджмънта на класа (МК) и е предложено авторово определение, (стр.20) Възприета е концепцията за „W“ теорията за съвременно управление на класната стая, която залага на обучение в контекста на новите високи технологии и специфичната роля на учители и ученици на работници на знанието. В следващия параграф се разглежда съдържанието на понятието „екосистема на класната стая“. Установено е, че екосистемата на класната стая включва всички присъстващи в специфичното пространство на класната стая, които са свързани, работят заедно и са във връзка със социалната среда (вътрешна и външна). Критично са анализирани различни образователни модели – модел на традиционното образование, поведенчески, конструктивистки, когнитивен, социален, хуманистичен и експериментален. Изведена е визия на автора за образователен модел (с.41). Предложен е структурен модел на КПУ, като сбор от управленски (специфични и общи) умения и педагогически (дидактически и методически) умения, реализирани на фона на дигитална компетентност и отношение (меки управленски умения) - фиг.6, стр.59. Докторантката синтезира необходимите педагогически и специфични управленски компетенции, които учителят трябва да притежава при използването на различни образователни модели (табл.1 – стр.64-67). Изведени са ключови управленски функции и умения според ролята на учителя. Главата завършва с обобщения и изводи.

Втора глава е започва с проблемен анализ на нормативната рамка на компетентностния профил на учителя. Докторантката умело интерпретира наредбите, предлага и онагледява своята позиция за компетентността на учителя със съответните знания, умения и отношения. Обоснована е необходимостта за изтъкване на управленските умения като част от управленската компетентност и отразяването им като текстове в нормативната рамка, регламентираща професията „учител“. С това се съдейства за по-точна диагностика на управленските умения на учителите. Изразена е ясно позицията на автора относно атестацията на учителя, която би била изчерпателна, ако управленската компетентност се разграничи като отделна точка и в нея се включат меки и твърди управленски умения. Това допринася за откриване на дефицитните компетенции на учителите и за насочването им към подходящи за тях курсове и квалификации. По-нататък са разгледани добрите управленски практики и модели, и са систематизирани в контекста на трите основни етапа – планиране, реализиране и оценяване на резултатите. В края на главата са направени изводи относно необходимостта от промени в нормативната уредба, касаеща управленската компетентност на учителя и атестацията; за необходимостта от промена в учебните планове и програми на педагогическите специалности в българските университети, посредством които да се развиват пропорционално необходимите знания и умения на учителите, в т.ч. и управленските, като част от компетентностния им профил. Аргументирана е важноста от придобиването на умения от учителя в контекста на поколенческите особености на сегашните ученици и актуалните трудности при постигане на дисциплина в класната стая.

Трета глава представя визия за концептуален модел за определяне на компетентностния профил на учителите. Разработеният изследователски модел е разделен на два модула. Представена е структурата на модела, като е аргументирано съдържанието на съставлящите го модули. Разгледани са потенциалните приложения на модела. Извършено е апробиране на модела в практиката. Получените резултати са анализирани задълбочено и онагледени с фигури. Направена е диагностика на уменията на анкетиранияте учители: в рамките на управленските функции; в контекста на прилагането на основните образователни модели; и за т. нар. „меки“ управленски умения. Установени са причините за основните дефицити в управленските умения на учителите и необходимостта от усъвършенстване на квалификацията чрез обучения през целия живот. Направени са препоръки за тематични области на обучение към висшите училища, предлагащи педагогически специалности, за да се избегне недостатъчна компетентност при учителите. Направени са обосновани изводи и предложения.

Заклучението включва изводи и обобщения на резултатите от изследването, които доказват защитаваната теза.

III. Оценка на автореферата и публикациите

Авторефератът възпроизвежда достоверно съдържанието на дисертацията. Подготвен е в обем от 38 страници. Румяна Станева представя пет статии на български език. Приемам, че тези публикации огласяват достатъчно добре постиженията на докторантката пред заинтересованата научна общност, Четири от тях са включени в Националния рефрентен списък, с което са изпълнени наукометричните изисквания. Смятам, че отличната чуждоезикова компетентност на докторантката и дава възможност в бъдеще да публикува и

в чуждестранни издания, за да представи още по-добре приносите на своя труд пред научна общност.

IV. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Представената в автореферата справка за приносите включва три научни, три научно-приложни и четири приложни приноса. Приемам, че приносите са лично дело на Румяна Станева, осъществени в процеса на дисертационното ѝ изследване.

Обобщено формулираните приноси на дисертацията могат да се отнесат до обогатяване на съществуващите теоретични знания за мениджмънта на класа и разработване на структурен модел на компетентностния профил на учителя, както и модел за образователно общуване между учител и ученик. Резултатите от изследването могат да бъдат приложени за подобряване на нормативната база, касаеща формиране на съвременни управленски компетентности и атестиране на учителите, и за разработване на секторни политики и стратегии на местно и национално ниво.

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение.

Получените резултати от дисертационния труд, приносите и публикациите ми дават основание да заявя, че са изпълнени количествените и качествени изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България. Докторантката убедително показва способности да разкрива и дискутира сложни обществени проблеми, и да предлага научно обосновани решения.

Подкрепям с положителен вот присъждането на образователна и научна степен „доктор“ на Румяна Веселинова Станева в професионално направление 3.7. „Администрация и управление“, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство“.

Дата: 09.03.2024г.

Подпис: .....

(проф. д-р Сн. Овчарова)